Halland – Sveriges grönaste tillväxtregion

Program
för de blå och gröna näringarna
i Halland
Fastställt av distriktsstyrelsen
2020-12-10
Reviderad av distriktsstyrelsen
2021-04-28

NÄRODLAD POLITIK
Centerpartiet

De gröna och blå näringarna för HALLAND framåt

Inledning
Förutsättningarna finns här. Hallands fantastiska läge med bördiga jordar mellan sjöar, skogar och hav. En liten region men med en lång tradition av livsmedel- och råvaruproduktion av hög kvalité.

Men inte utan våra företagare. Företagare som inte bara skapar arbetstillfällen, skatteintäkter och bidrar till en hållbar landsbygdsutveckling, de tar även ett långsiktigt ansvar för jord, skog och vatten. Deras arbete med att leverera dagens och morgondagens råvaror och livsmedel bidrar också till viktiga kolfällor som är nödvändiga för att klara klimatomställningen. Dessa företagare är motorn i den gröna omställningen.

Under vårt arbete har det flera gånger, av så väl stora som små företagare, lyfts att samverkan och växelverkan är viktig för näringen. Det gäller så väl storskalig och småskalig produktion, monokulturer och naturskog som ekologisk och konventionell produktion. Vi har därför valt att se förbi dessa, ibland upplevda, motsatsförhållanden och istället fokuserat på den klimatsmarta livsmedels- och råvaruproduktionen som vi tror är framtiden.

Med detta program vill vi samla våra tankar och förslag för hur vi, från Centerpartiet i Halland, vill skapa förutsättningar för de blå och gröna näringarna med ambitionen om Halland som Sveriges grönaste tillväxtregion.

Foto Alex Kotomanov på Unsplash.

Hur ser framtiden ut för den halländska livsmedelsproduktionen?
Jordens befolkning är idag cirka 7,8 miljarder. De flesta prognoser talar om en tioprocentig befolkningsökning för den närmaste tioårsperioden och år 2050 har vi kanske nått en befolkning på 10 miljarder. Fortsatta klimatförändringar gör att odlingsvärd mark globalt kommer att minska samtidigt som behovet av livsmedel ökar. För att säkra framtidens behov av livsmedel borde livsmedelsströmmarna snarare gå från vårt land än till vårt land.

I Sverige ökar dessutom efterfrågan på livsmedel som produceras och konsumeras lokalt och har under senaste tiden utvecklats från en trend till något mycket mer angeläget. Exempel på andra trender är agtech, som innebär

utvecklingen av digital teknik inom jordbruket, lokalt förädlade produkter, samt svinn och avfall som skapar som nya livsmedel eller resurser som biodrivmedel. Dessutom bidrar den starkt växande upplevelsesektorn till helt nya affärsmöjligheter på gårdsnivå.

För att den svenska och halländska livsmedelsproduktionen ska kunna öka måste det gröna företagandet ha en god lönsamhet. Inga visioner kan förverkligas om inte rätt förutsättningar finns för en livsmedelsproduktion som är konkurrenskraftig, nationellt och internationellt. Centerpartiets arbete på EU-nivå har varit starkt bidragande till att EU tagit fram en ny livsmedelsstrategi där användningen av växtskyddsmedel, mineralgödsel och antibiotika ska minska fram till år 2030. Detta gör att europeiska mål närmar sig de högre miljö- och djurskyddskrav som redan gäller svenska jordbrukare. På nationell nivå drev Centerpartiet 2017 igenom en livsmedelsstrategi med 90 förslag i syfte att stärka den svenska livsmedelskedjan, göra det enklare att driva företag, ställa om till en grönare produktion.

Halland har mycket goda förutsättningar för livsmedelsproduktion och redan idag kan regionen nog anses vara självförsörjande inom vissa områden men det räcker inte. Givet regionens höga bördighet, stora odlingspotential och tillgång till vatten borde Halland ta ett större ansvar för framtidens matförsörjning. För att klara det måste vi också kraftigt minska vårt beroende av importerade drivmedel och växtnäring. Det är en förutsättning för att i realiteten vara självförsörjande och kunna ta ett större ansvar för livsmedelsproduktionen lokalt, regionalt och globalt.

Livsmedelssektorn är enormt viktig för Halland och har i regionen och företagarna på landsbygden bidrar till social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet. De närmaste fem åren väntas mycket stora pensionsavgångar så för att kunna öka livsmedelsproduktionen och fortsätta vara en framstående region på detta område är det helt nödvändigt att ytterligare stärka den gröna sektorns attraktionskraft. Nyckelordet är lönsamhet.

Foto Gustav Gullstrand på Unsplash

Hur ser framtiden ut för det halländska skogsbruket?
Skogsbruket är avgörande för att klara klimatomställningen. Både för de hållbara råvaror som kommer från skogen så som drivmedel, textil, plast och

byggnadsmaterial men också för de kolfällor som den växande skogen bidrar till. Detta är i huvudsak positivt för ett skogrikt land som Sverige och vi måste därför göra avvägningar i vad skogen kan och ska användas till. Det som står klart är att ett aktivt brukande av skogen och en hög tillväxt är bra för klimatet.

Både i Europa och Sverige finns en stor debatt om hur vi kan hålla en hög avverkningsbar produktion och samtidigt värna om den biologiska mångfalden. Den skog vi har idag har i princip formats under det senaste århundradet och särskilt i och med skogsvårdslagen på 1960-70 talet. Denna period var hårt styrd mot produktion och endast det trädslag som gav bäst resultat fick planteras. Detta historiska perspektiv är viktigt för att förstå hur dagens svenska naturvärden skapats. Ett brukande av skogen kommer förändra den över tid. Även skog som inte brukas förändras.

Det svenska skogsbruket är viktigt även för den globala klimatomställningen då 80% av våra skogsprodukter exporteras. För Hallands del är det en fantastisk möjlighet att vara en region som till stor del består av skog. Vi måste därför värna om äganderätten för ett fortsätt aktivt skogsbruk. Det är särskilt viktigt i en region som Halland där majoriteten av ägarna är familjeskogsbrukare. Skogsbruket i Halland är även en grundförutsättning för många småföretag på landsbygden. Det bidrar till en viktig råvaruförsörjning för många industrier i regionen med korta transporter för stora delar av behovet. Att Halland dessutom har forskning och utveckling för skogsindustrin är värdefullt för att lokalt kunna tillvarata nya insikter, utveckla befintliga företag samt möjliggöra nyföretagande genom de kunskapskluster som skapas.

Foto av Jens Johnsson på Unsplash

Hur ser framtiden ut för den halländska fiskenäringen?
En ökande befolkning och sökandet efter hälsosamma proteiner har fått efterfrågan på fisk och skaldjur att stiga kraftigt globalt och även i Sverige. Fisk utgör idag den huvudsakliga proteinkällan för tre miljarder människor. Samtidigt står fisket inför stora utmaningar. Fiskebestånden minskar parallellt med att övergödning och miljögifter förstör havet. Ett hav i balans är enormt viktigt för vår överlevnad och för att minska klimatförändringarna då tre fjärdedelar av jordens yta är vatten och havet producerar mer än hälften av allt syre i atmosfären. Dessutom står de djupa haven för upp till 30 procent av den globala kolinlagringen. Vattenlevande växter och djur så som musslor och alger hjälper också till att rena vattnet genom att lagra näringsämnen så som kväve och fosfor.

Halland är ett av Sveriges största fiskeregioner och det finns yrkesfiskare både till havs och i inlandsvatten. Halland har ett flertal aktörer, som både i stor och liten skala förädlar och bereder det som fångas. Detta till trots är självförsörjningsgraden låg och det mesta av det som fiskas lokalt säljs utanför regionen. Fisket har också svårt att få nya personer och företag att etablera sig samtidigt som näringen står inför stora pensionsavgångar.

Klimatförändringarna har gjort det allt svårare för det kustnära, småskaliga fisket att livnära sig och bedriva ett varierat fiske. Mycket av fisken, i synnerhet torsken, har flytt ett varmare hav. Idag är det kustnära fisket i Halland mer eller mindre beroende av en enda art, havskräftan. Det finns också nationella förslag som skulle kunna leda till färre licenser och kustnära yrkesfiskare i Halland. Införandet av köp och säljbara kvoter (Individual Transferable Quotas - ITQ) för fiskare som inte bedriver ett småskaligt och kustnära fiske kan, om det inte regleras till förmån för det regionala fisket, göra att större och resursstarkare fiskeflottor köper upp kvoter i Halland.

Det lokala, småskaliga och kustnära fisket är en viktig del av Hallands identitet. Den blåa näringen har potential för ökad självförsörjning och sysselsättning genom lokal handel, turism samt algodling, fiske i sjöar och fiskodling på land, i exempelvis ladugårdar eller som akvaponik. För att behålla det kustnära yrkesfisket i Halland behöver vi möjliggöra ägarskiften samt underlätta för de företagare som är verksamma idag. För näringen som helhet är det också viktigt med en ökad lönsamhet det kan bland annat ske genom en ökad lokal försäljning och förädling så att fiskaren kan ta del av det ökade värdet som en förädlad råvara ger.

Foto Markus Spisk på Unsplash.

Centerpartiets förslag för att stärka de gröna och blå näringarna i Halland:

Vidareutveckla Munkagårdsgymnasiet till ett nationellt utvecklings och utbildningscenter för de gröna och blå näringarna.
För att öka Hallands attraktionskraft och bli ledande inom svensk livsmedel- och råvaruproduktion behövs ett regional utvecklings och utbildningscenter för de gröna och blå näringarna.

- För att Halland ska vara ledande inom hållbar utveckling och de gröna och blå näringarna, ska utveckling och utbildningscentret på Munkagårdsgymnasiet

främst arbeta för att utveckla de gröna och blåa näringarna genom samverkan med näringsliv, akademi, andra utvecklingsorganisationer samt etablerade strukturer och centra. Geografisk eller organisatorisk placering av en utbildning eller utvecklingsinsats är alltid underordnad förutsättningarna för samverkan, tillgång till nätverk och kompetens samt effektiv användning av gemensamma resurser.

- Gymnasieutbildningen är grunden för att utbilda morgondagens företagare och anställda inom näringarna. Skolan ska vara ett eftertraktat val genom att hålla en hög standard och ligga i framkant både vad gäller lärare, utbildningsmaterial och nära koppling till arbetslivet.
- Vuxenutbildningar så som lärlingssystem, kurser, fortbildning, seminarier, studieresor samt rådgivning inom många vitt skilda områden bör erbjudas både företagare och privatpersoner.
- Skapa en avdelning på Munkagårdsgymnasiet med fokus på den blå näringen som med hjälp av andra aktörer säkerställer att Halland ligger i framkant både vad gäller kunskap, innovation och fortbildning.
- Skapa ett regionalt försökskök och tillsammans med jordbruks- och livsmedelsföretag skapa ett kluster för livsmedelskedjan. Försöksköket ska också bidra till att öka kännedom och kunskap hos de anställda i de offentliga köken om produkters klimatpåverkan och miljönytta.
- Ta fram regional exempelkatalog på lyckade överlåtanden i samverkan med olika aktörer för att underlätta de utmaningar som finns när gårdar och andra livsmedelsproducerande företag ska byta ägare.
- Flytta regionens forskning och utveckling, FoU, med koppling till gröna och blå näringarna, till Munkagårdsgymnasiet samt knyta till sig nationell expertkompetens och forskningssamarbeten. Exempelvis som stöd och utveckling av regionens och kommunernas livsmedelsupphandlingar.
- Munkagårdsgymnasiet bör kunna ta del av Region Hallands forsknings och utbildningsmedel.

Halland bör öka sin självförsörjningsgrad på livsmedel

Sveriges självförsörjningsgrad på livsmedel anses idag vara cirka 50 procent av behovet för vår befolkning. Nivån är för lågt klimatförändringarna behöver detta ses över och det naturliga vore att öka till nivåer likt Finland. Finland har, med långt sämre förutsättningar än Sverige, redan idag en självförsörjningsgrad på 80 procent. Det vore rimligt att även Sverige har en liknande målsättning. För att produktionen av livsmedel ska kunna öka måste det vara lönsamt att driva företag inom de blå och gröna näringarna. Att höja statusen för företagande inom de blå och gröna näringarna är viktigt för att göra näringen mer attraktiv.

- Halland har en god självförsörjningsgrad men bör öka målsättningen för regionens produktion av livsmedel med 50 procent. På kort sikt handlar det om en tryggad matförsörjning för regionen men är på långsikt ett sätt att bidra till livsmedelstillgången på nationell och global nivå.
- Lönsamhet och ledarskap hänger ihop. Det ska vara självklart att de gröna och blå företagarna ska inkluderades i kommunernas och regionernas företagarsatsningar och utbildningar för kompetenshöjning inom eget ledarskap och personlig utveckling.

Fokusera på den klimatsmarta märkningen av livsmedel

Livsmedelsproduktion som medför låg miljöpåverkan ska främjas med avseende på slutna kretslopp, vatten, energi, transporter, växtskyddsmedel och

klimatpåverkan räknat i koldioxidekvivalenter. För att kunna leverera livsmedel i linje med en ökande efterfrågan är det också viktigt att hitta en balans mellan klimatmål, självförsörjningsgrad och biologisk mångfald. Det finns idag många olika klimatmärkningssystem. Gemensamt för dem alla är att de mäter livsmedel eller råvarors klimatpåverkan utifrån ett livscykelperspektiv, från produktion och förädling till transport och förpackning. Man mäter vanligen påverkan på klimatet i enheten koldioxidekvivalenter per kilo livsmedel. Ska klimatmärkningen verkligen bli till nytta måste hänsyn till livsmedlens näringsinnehåll och vattenhalt också tas. Detta kan vara en gemensam väg framåt som är tydlig för den som köper maten men som också ger den enskilda företagaren större möjligheter för en differentierad produktion av klimatsmarta livsmedel.

Värna åkermarken och det kustnära fisket för framtiden
För att kunna värna framtida matproduktion och samtidigt välkomna att våra städer och serviceorter växer, när fler människor flyttar hit, behöver vi säkerställa att vi planerar våra orter på ett resurseffektivt och långsiktigt hållbart sätt. Detsamma gäller exploatering till havs som kan påverka det kustnära fisket.

Jordbruksmark med högt brukningsvärde är en viktig resurs som endast får bebyggas för att tillgodose betydelsefulla samhällsintressen. Det är också viktigt att de gröna och blå näringarnas förutsättningar, för att fortsatt bedriva sin verksamhet, säkerställs i de fall då jord- eller skogsbruksmark måste tas i anspråk för bebyggelse.

Jordbruksmark som står i tur att bebyggas måste kategoriseras utifrån brukningsvärde som ställs i förhållande till en produktionsförlust av livsmedel. Förlorat produktionsvärde och biologiska mångfaldsvärden skall kompenseras på annat sätt om dessa bedöms påverkas negativt av bebyggelse på platsen.

Centerpartiet i Halland vill också att en ny modell för fördjupade översiktsplaner, FÖP, tas fram. En FÖP för livsmedel och mångfald. Denna FÖP skulle kunna underlätta planeringen då jordbruksmark måste tas i anspråk för samhällsviktig byggnation. FÖPen för livsmedel och mångfald skall utgå från livsmedelsproduktion och biologisk mångfald vid i anspråkstagande av mark. En sådan FÖP kan i sin struktur också utgå ifrån Jordbruksverkets ”verktyg för kommuner vid byggnation på jordbruksmark”, men med ett tydligt fokus på livsmedelsproduktion och biologisk mångfald.

- Under framtagandet av översiktsplaner göra en översiktsplan även för åkermark om den berörs. En FÖP för livsmedel och mångfald skulle kunna underlätta kommunernas långsiktiga planering på detta område.
- Jordbruksmark med högt brukningsvärde ska endast få tas i anspråk för att tillgodose mycket betydelsefulla samhällsintressen där ingen annan lösning finns.
- Förlorat produktionsvärde och biologiska mångfaldsvärden skall kompenseras på annat sätt om jordbruksmark tas i anspråk.
- Ta hänsyn till det kustnära fisket när vindkraftverk byggs till havs så de i samråd med yrkesfiskarna byggs på platser där de även möjliggör ett fortsätt yrkesfiske.

- Främja bygglov på landsbygden som ligger på produktiv jordbruksmark men i anslutning till befintlig bebyggelse för att främja ägarskifte på gårdar och etablering av nya mindre hästgårdar.
- Undersök möjligheterna att aktivt arrendera ut kommunal mark för stadsnära odling.
- Undersök intresset och möjligheter för odling av livsmedel i kommunala fastigheter. Så som grönsaksodling på tak eller fiskodling i källare.

Möjliggör ägarskifte för yrkesfiskare genom ett lärlingssystem
Det småskaliga och kustnära yrkesfisket är en viktig del i Hallands och hallänningarnas identitet. Dessvärre riskerar det att gå förlorat när fiskelicenser försvinner i samband med pensionsavgångar och svårigheter med ägarskifte. Vi vill öka möjligheten till ägarskifte genom ett lärlingssystem för blivande yrkesfiskare och anställda gärna i samarbete med utvecklings och utbildningscentret på Munkagårdsgymnasiet. På så sätt hoppas vi kunna öka intresset för det småskaliga yrkesfisket samt se till att vi inte förlorar de fiskelicenser som finns kvar.

Skapa en ny naturvårdsmodell för skogsägare
Balansen mellan klimatmål och naturvärden är viktig. Vi tror vägen fram är att skapa en ny naturvårdsmodell där naturvärden kontinuerligt skapas samtidigt som en hög andel produktiv skogsmark finns tillgänglig. Skogsägaren avsätter årligen för naturvård men dessa avsättningar ska inte vara låsta till ett visst område utan naturvärdet och avverkningen samverkar och båda finns kontinuerligt hos skogsägaren. Detta sätt att bruka skogen ger både ett högt virkesuttag samtidigt som det skapar höga naturvärden med biologiskmångfald och möjligheter till rekreation. Effektiv produktion bidrar också till att de naturliga kolfällor som skapas under trädens tillväxt ökar.

Säkerställa lokal självförsörjning av biodrivmedel och fosfor
Vi behöver framtidssäkra tillgången av de produkter som behövs för att leverera livsmedel och skogsråvaror även under kris, så som tillgången till fosfor och förnyelsebara drivmedel. Grundämnet fosfor är viktigt för cellernas struktur och därför oumbärligt för allt liv. Vid fosforgödsling av grödor kommer fosforn antingen från djurgödsel eller från mineralgödsel. I mineralgödsel utgör fosforn en särställning eftersom världens fosfortillgångar inom några decennier kan vara näst intill slut. En långt mycket bättre hushållning av all fosfor är alltså nödvändig. Utvecklingen när det gäller biodrivmedel har gått snabbt de senaste åren. Här finns möjligheter för de gröna näringarna att både ta tillvara restprodukter samt säkerställa miljövänlig produktion av råvaror och livsmedel lokalt. Det är inte rätt att internationella raffinaderier med palmolja förser oss i Sverige med biodrivmedel när vi sitter på råvaror som är lika effektiva och bättre för miljön.

- Regionen och regionens kommuner bör gemensamt undersöka möjligheterna att investera i någon form av testanläggning för att utvinna fosfor ur avloppsslam samt att nogsamt följa all forskning gällande fosforåterföring.
- För att accelerera arbetet med lokala biodrivmedel vill vi att regionen samlar intresserade aktörer inom regionen för att tillsammans hitta möjligheter för att underlätta och skapa möjligheter för investering och utveckling av

alternativa drivmedel inom de blå och gröna näringarna så som biogas eller vätgas men även el.
- För att öka användningen och säkra investeringstakten av det lokala biodrivmedlet vill vi se en nationell ursprungsmärkning. Tills det blir verklighet vill vi att allt Region Halland i upphandling ska premiera lokala, icke fossila produkter, för att påskynda den tekniska utvecklingen och utveckling av råvara från de gröna näringarna.

Arbeta aktivt för att den offentliga upphandlingen av livsmedel ska få ett regionalt fokus

Om Sverige ska öka sin självförsörjningsgrad måste vi också till vardags välja produkterna vi producerar. I det offentliga köket styrs inköpen av upphandling enligt EU-direktiv, Sverige har dock ett tillägg när det gäller animaliska produkter, svensk djurskyddslag ska följas och på så vis kan vi främja vår inhemska produktion. Men det finns fler produkter som bör ha företräde för att stimulera och höja vår försörjningsgrad. Våra matfetter är ett exempel, där bör våra inhemska produkter bör få företräde framför tropiska fetter och industriellt framställda produkter.

- Om höjningen av vår försörjningsgrad kommer i konflikt med lagen om offentlig upphandling så bör man antingen arbeta för att den inhemska försörjningsgraden bör ha företräde precis som svenska djurskyddslagar har fått. Exempelvis jobba för ett margarinfritt offentligt kök genom att fokusera på våra lokala råvaror så som smör eller rapsolja.
- När hållbarhetskrav ställs vid offentlig upphandling inom region och kommuner, bör större fokus läggas på livsmedlens klimatavtryck och mindre på om de är ekologiskt producerade eller ej. Klimatpåverkan för enskilt livsmedel ska ställas i relation till dess näringsvärde.

Säkerställ god myndighetsutövning för grön och blå tillväxt

Gröna företagare har enligt LRF omkring 400 lagkrav att förhålla sig till och det ser inte bättre ut inom den blå näringen. Dessutom är många av företagarna inom näringarna fåmansföretag vilket gör det ännu svårare att ensamt ha ansvar för alla regler. Många företagare upplever också mängden lagar och regler som ett stort hinder för utveckling och tillväxt.

- Att tjänstemän från kommunernas miljö- och hälsoskyddsnämnder har ett likartat förhållningssätt vid inspektioner. Det finns idag olikheter mellan regionens kommuner. Övertolkning av regler och lagar får inte ske.
- Kontakter mellan länsstyrelsen och havs- och vattenmyndigheten, HaV, ska vara goda så att HaV i större utsträckning tar regional hänsyn i förvaltningen, i syfte att värna ett regionalt och lokalt fiske.
- Öka samverkan mellan myndigheter och snabba på väntetiden i tillståndsutredningar för algodling. Idag kan det kräva upp till 40 olika tillstånd och ta upp till 5 år innan alla tillstånd är godkända.
- Initiera arbetet för en digital plattform, där myndigheter men också andra externa aktörer kan samla information, likt *minpension.se*. Vi tror att plattformen skulle kunna minska administrationen, ge ökad transparens och uppmuntra till samverkan och kommunikation mellan organisationerna i stödsystemet – såväl myndighetsorganisationer som rådgivningsföretag, branschorganisationer och andra företags- och landsbygdsfrämjande verksamheter."